

PROGRAMHANDLING

PROGRAM till

Detaljplan för
SMYGEHUK

Trelleborgs kommun, Skåne län

PROGRAMHANDLING

PROGRAMHANDLING

INNEHÅLL

Bakgrund	4
Planeringens syfte	4
Planområdet	5
Markägoförhållanden	
Karaktärsområden	
Utvecklingsfrågor	9
Aktuella planförhållanden	10
Översiktsplan	
Detaljplan	
Tidigare förslag	
Riksintressen & skyddszoner	11
Kustzonen	
Kulturminnesvården	
Strandskydd	
Naturvårdsområden	
Fornminnen	
Områdets förutsättningar	12
Landskapsbild	
Naturmiljö	
Kulturmiljö	
Bebyggelse och verksamheter	
Turism och friluftsliv	
Trafik och parkering	
Havsnivåhöjning och erosion	
Planeringens inriktning	18
Planidé	
Bevaras eller utvecklas	
Förslag till förändring	20
Fysiska strukturer	
Övriga strukturer	
Programskiss	25
Konsekvenser	31
Fortsatt planering	32
Utredningar	
Etapper	

PROGRAMHANDLING

BAKGRUND

Smygehuk, Sveriges sydligaste udde, är ett populärt turistmål och en av Trelleborgs kommuns mest välbesökta platser. Platsen fungerar väl idag men det finns en stor potential för utveckling som skulle göra den mer attraktiv för såväl turister som kommuninvånare och de boende i Smygehamn. Samtidigt är det mycket viktigt att besöksnäringen inte tillåts ta över så att platsens värden och karaktär går förlorad.

Under de senaste decennierna har intresset för utveckling av Smygehuk varit stort och olika idéförslag har avlöst varandra. Behovet av planläggning som grund för utveckling och bevarande har konstaterats i olika sammanhang bl.a. vid möte med Länsstyrelsen. En planläggning ger förutsättningar för att något av idéförslagen ska kunna genomföras.

PLANERINGENS SYFTE

Syftet med planeringen är att säkerställa bevarandet av Smygehuks speciella karaktär och värden samtidigt som möjlighet ges för utveckling av besöksnäringen. Två frågor som planläggningen bör besvara är: Vilka värden finns och bör bevaras och vad kan utvecklas? Hur stor grad av kommersiella verksamheter kan accepteras innan konflikten mellan besöksnäringen och platsens befintliga värden blir för stor?

Flygfoto över Smygehuk med omnejd. (Foto: Bertil Hagberg)

PROGRAMHANDLING

PROGRAMOMRÅDET

Smygehuk är Sveriges sydligaste udde och ligger längs kusten ca 13 km öster om Trelleborgs centrum. Platsen består idag av hamn för fritidsbåtar och fiske, strandängar, fyrplats samt ett antal verksamheter med inriktning mot turism, handel och kultur. I området finns även ett flertal kulturhistoriska lämningar. Smygehuk är ett välbesökt turistmål och är starkt präglad av besöksnäringen men har samtidigt en rik kultur- och naturmiljö.

Till Smygehuk tar man sig via riksväg 9, kustvägen mellan Trelleborg och Ystad, som passerar planområdets norra del. Smygehuk omges i söder av havet, i nordöst av orten Smygehamn med ca 1200 invånare och i nordväst av Söderslätts öppna åkerlandskap. Västerut längs kusten sträcker sig en öppen strandäng.

Markägförhållanden

Marken i området ägs till största delen av kommunen, dels genom eget ägande och dels genom det kommunala bolaget Östersjöterminalen AB. Trelleborgs kommuns Utvecklings AB arrenderar Köpmansmagasinet av en privat markägare. Övrig mark ägs av kyrkan och privata ägare. Inom området finns en tomträtt för fiskrökeriet.

Orienteringskarta med planområdet markerat.

PROGRAMHANDLING

skala 1:4000

PROGRAMHANDLING

Karaktärsområden

Smygehuk kan delas in i ett antal delområden med olika karaktär. De olika områdenas placering återfinns på kartan på föregående sida.

1. Fyren

Längst i väster ligger Smygehuks fyr med tillhörande bebyggelse. Fyren är inte längre i bruk men fyrvaktarbostaden fungerar som vandrarhem och det 17 meter höga fyrtornet är öppet för besök under sommaren

2. Västra strandängen

Landskapet mellan fyren och hamnen består av öppen strandäng som ingår i ett större naturvårdsområde. Här finns bl. a. en unik livsmiljö för huggorm. Utmed den steniga stranden finns tre försvarsvärn som inte längre är i bruk.

3. Hamnen

Hamnen, ett gammalt kalkbrott som gjorts om till hamn för fritidsbåtar och fiske, består av en inre hamnbassäng och en yttre del med pirarmar. Hamnbassängen omges av höga vallar och längs den västra kajen finns ett antal fiskebodas, ett båtvarv samt ramp och ytor för båtuppläggning. Hamnen har sedan länge problem med stillastående vatten som ger dålig lukt.

4. Turiststråket och södra udden

Längs den lilla vägen ner mot hamnen och Sveriges sydligaste udde finns småskalig bebyggelse innehållande olika verksamheter som riktar sig till besökarna. Längs den västra sidan av vägen finns parkering samt uteservering sommartid. Vägen mynnar ut i en stor grusplan som används som parkering. I anslutning till grusplanen finns en nybyggd utsiktsplattform som markerar den södra udden.

5. Entréområdet

Det finns två infarter till Smygehuk längs kustvägen och området kring dessa används idag framför allt som parkering. Tidigare fanns här restaurang och bensinstation men byggnaderna revs för ett par år sedan efter det att kommunen genom sitt utvecklingsbolag förvärvat fastigheten. Kvar idag finns en splittrad plats av asfalt- och grusytor. Även den stora gräsplanen i den östra delen av området används som parkering men också som spontan campingplats för husvagnar och husbilar. Strax norr om hamnen finns en liten häckomgärdad park där statyn Famntagget av Axel Ebbe är placerad.

6. Grönområdet med kulturminnen

Mitt i Smygehuk finns ett område med flera kulturhistoriska spår, t ex en gammal kupolkalkugn och bronsåldershög. Större delen av området består av öppen, böljande strandäng som genomkorsas av ett flertal klippta grässtigar. I norr finns en samling högre träd.

PROGRAMHANDLING

7. Köpmansmagasinet

Den stora vitkalkade byggnaden med tillhörande gårdsmiljö och mangårdsbyggnad är ett av Smygehuks mest karaktärsgivande element. Här finns turistbyrå och verksamheter med inriktning mot konst och kultur. Under sommarhalvåret anordnas en rad olika kulturevenemang. Hela gården är privatägd men magasinet och gårdsmiljön arrenderas av kommunens utvecklingsbolag.

8. Östra strandängen

Mellan Smygehuk och Smygehamn finns en öppen strandäng som till stor del används som betesmark. Det öppna landskapet har flera viktiga siktlinjer mot havet och Köpmansmagasinet.

9. Norr om kustvägen

Norr om kustvägen ligger en mindre grupp bostadshus med vacker utsikt över hamnen. Väster om bebyggelsen tar det öppna jordbrukslandskapet vid och i öster ligger Smyge kärr med högt naturvärde och ett rikt djurliv.

PROGRAMHANDLING

UTVECKLINGSFRÅGOR

Nedan följer några av de utvecklingsfrågor som ligger till grund för en detaljplaneläggning i Smygehuk:

Bevarandevärda områden

Säkerställa bevarandet av de delområden och de värden som är viktiga för Smygehuks karaktär.

Komplettering av bebyggelse för besöksnäringen.

Möjliggöra för besöksnäringen att utvecklas t.ex. genom ett nytt besökscentrum vid kustvägen och genom att utveckla turiststråket längs vägen ner mot den södra udden.

Entrén

Skapa en välkomnande och tydlig entré till området som kan fungera både som en markör och som en inbjudande startpunkt för besöket samtidigt som den ger identitet åt platsen. Hit kan besökscenter, information och parkering lokaliseras.

Södra udden

Tydliggöra den södra udden som en naturlig målpunkt och plats att exempelvis fotograferas vid.

Parkering och trafikstruktur

Strukturera upp parkeringsytor och trafik inom området.

Information och service

Göra området mer lättillgängligt för besökare bl.a. genom tydliga informationsskyltar och förbättring av service, tillgång till toaletter m.m.

Siktlinjer

Värna om befintliga siktlinjer och siktfält samt skapa nya siktlinjer för att tydliggöra målpunkter och vackra vyer inom området.

Camping

Skapa nya och ordnade övernattningsmöjligheter istället för den spontana camping som uppstått inom området.

Materialbehandling

Låta Smygehuks karaktär utvecklas med medveten omsorg i sina tillägg och material.

PROGRAMHANDLING

AKTUELLA PLANFÖRHÅLLANDEN

Översiktsplan

I Översiktsplan 2002 för Trelleborgs kommun, antagen 2002-06-17, anges att Smygehuk ska utvecklas som turistmål. Det nämns bland annat att man kan utveckla hamnområdet, skapa fler övernattningsmöjligheter samt promenadstigar ut i det omgivande landskapet. Planprogrammet går i linje med översiktsplanens intentioner.

Detaljplan

Området är idag ej detaljplanelagt men gränsar i nordöst till följande detaljplaner för Smygehamn:

B12 Smygehamn Väster, fastställd 1972-11-10.

B16 Smygehamns tätort, fastställd 1974-10-10.

DP117 Smygehemmet, laga kraft 2002-07-25.

Tidigare förslag

Idéförslag för Smygehuk har arbetats fram vid ett flertal tillfällen men inget av dessa har genomförts. Bland förslagen genom åren finns idéer kring akvarium, besökscentrum, rastplats, havsvattenbassäng med sandstrand i hamnbassängen m.m.

I mitten av 1990-talet gjordes ett förslag till detaljplan men arbetet lades ner.

Köpmansmagasinet sett från väster.

PROGRAMHANDLING

RIKSINTRESSEN & SKYDDSZONER

Kustzonen

Riksintresset gäller ett 3-5 km brett bälte längs hela Skånes kust och innebär att allmänhetens tillgång till strandområdena inte får påverkas negativt. Ny bebyggelse måste därför prövas restriktivt. Riksintresset gäller även fågellivet i form av tillgång till häcknings- och rastplatser.

Riksintresse för kulturminnesvård. Hela området omfattas även av riksintresset Kustzon.

Kulturminnesvården

Smygehamn ligger inom ett större område av riksintresse för kulturminnesvård (M:K 141 Östra Torp – Smygehamn). Åtgärder och ingrepp som kan skada kulturmiljön påtagligt får inte utföras. "Industri- och hamnmiljö med talrika lämningar efter kalkframställning som successivt under 1800-talet utvecklats kring fiskeläget Smygehamn." (RAÄ beslut 97-08-18) Exempel på riksintresset är kupolkalkugnar i området varav en finns i Smygehamn, kalkutskeppningshamn och magasin. Även Smygehamns fyr ingår i riksintresset.

Strandskydd gäller längs hela kuststräckan.

Strandskydd

Enligt Miljöbalken kap 7 §16 gäller generellt strandskydd 100 m från strandlinjen, både i vatten och på land. Strandskyddets syfte är att bevara strändernas tillgänglighet för bad- och friluftsliv och innebär därför byggnadsförbud, förbud att fylla ut el. dyl. samt att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Förstärkt strandskydd gäller upp till väg 9 inom naturvårdsområdet mellan Böste och Smygehamn (se nedan).

Naturvårdsområden, t v Böste – Smygehamn, t h Smyge kärr.

Naturvårdsområden

I anslutning till Smygehamn finns två områden som av kommunen klassats som områden med höga naturvärden.

Böste – Smygehamn är ett ca 32 ha stort kustområde som är speciellt intressant pga sin ursprungliga prägel och att där finns en unik biotop för huggorm. Området är viktigt för det rörliga friluftslivet eftersom det är ett av få bevarade öppna landskapsavsnitt mellan kustvägen och stranden i kommunen. **Smyge kärr** är ett rikkärr som är av stor betydelse för växt- och djurlivet i området. Det är placerat i en f d grustäkt norr om väg 9 mellan Smygehamn och Smygehamn. Kärret ligger inom detaljplanlagt område och räknas som parkmark.

Fornminnen inom området.
Röd = fast fornlämning
Blå = övrig kulturhistorisk lämning

Fornminnen

Inom programområdet finns ett antal lämningar som finns med i Riksantikvarieämbetets register över fornlämningar. Som fasta fornlämningar räknas kalkugnen, gravhögen och ett boplatsoområde i nordvästra delen av programområdet. Fyren och Köpmansmagasinet klassas som övriga kulturhistoriska lämningar.

PROGRAMHANDLING

OMRÅDETS FÖRUTSÄTTNINGAR

Landskapsbild

Strandängen i västra delen av området med fyren i bakgrunden.

Smygehuk ligger där Söderslätts öppna åkerlandskap möter Östersjökusten. Bebyggelse och verksamheter är koncentrerade kring hamnen som både i öster och väster omges av ett kustlandskap med strandängar och betesmark. Högre vegetation finns endast i form av en trädunge i områdets centrala del samt kring fyren.

Det öppna landskapet är hårt utsatt av väder och vind men bjuder samtidigt på fina vyer och siktlinjer. Siktlinjerna förstärker känslan för platsen och dess placering i landskapet. De viktigaste befintliga siktlinjerna finns från kustvägen mot Köpmansmagasinet och ut över strandängarna.

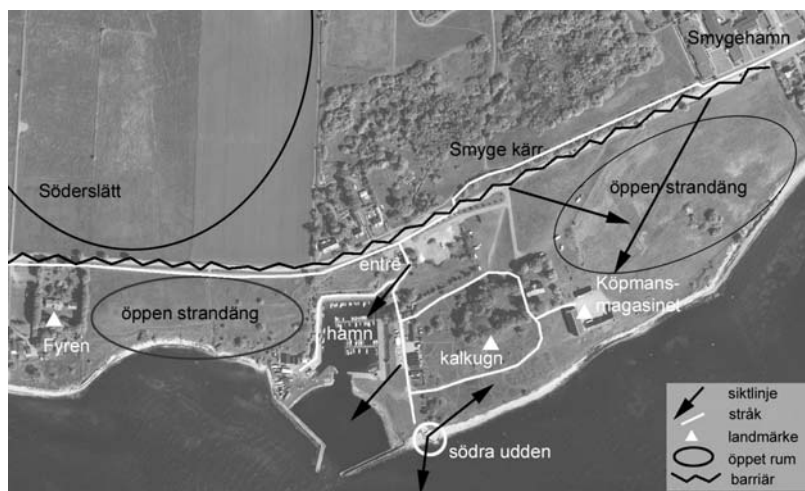
I programområdets norra del fungerar kustvägen som en barriär mot Söderslätt, Smyge kärr och Smygehamn. I öster bildas en tydlig gräns där strandängen möter bebyggelsen i Smygehamn och en liknande gräns finns även i väster vid fyren. Hamnen omges av höga vallar som ger en tydlig rumskänsla men samtidigt begränsar kontakten med omgivningen.

Köpmansmagasinet utgör ett tydligt och karaktärsgivande landmärke som syns tydligt både från hamnen och när man färdas längs kustvägen österifrån. Fyren fungerar som landmärke under vintern men döljs av vegetation under sommarhalvåret.

Idag saknas en tydlig entré till området. När man färdas längs kustvägen västerifrån ges inga intryck av platsens helhetsvärden och hamnen är till stora delar dold av vegetation. Även den övergripande strukturen av gångstråk mellan de olika målpunkterna inom området är otydlig, speciellt med hänsyn till de olika karaktärsområdena.

Utvecklingsfrågor och behov:

- Skapa nya siktlinjer, t. ex från kustvägen ner mot hamnen och den södra udden.
- Förstärka strukturen av gångstråk för att öka orienterbarhet och förståelse för platsen.
- Minska kustvägens barriäreffekt mellan karaktärsområdena.

landskapsanalys

PROGRAMHANDLING

Naturmiljö

Smygehuk omges i väster och öster av öppna strandängar som är viktiga inslag längs den annars hårt exploaterade kuststräckan. Ängarna har ett intressant växt- och djurliv och är bl.a. hem för fåglar, kräddjur och groddjur. I den västra delen, som klassats som område med höga naturvärden, finns en unik biotop för huggorm som tros vara den sista kvarvarande längs Skånes strandängar. Strandängarna används delvis som betesmark och enligt kommunens sammanställning av skyddsvärda naturmiljöer är det viktigt att beteshävden fortsätter och att befintliga småvatten bevaras.

Nordöst om Smygehuk ligger Smyge kärr som också är klassat som ett område med höga naturvärden. Kärret är ett rikkärr med rörligt och kalkrikt grundvatten och fungerar som en viktig biotop för växter och djur. Bland annat finns här orkidéer som majnycklar och ängsnycklar. Bland de våtmarksberoende djurarter som trivs i kärret kan nämnas salamander, sothöns, kungsfiskare, grodor och paddor. Just nu pågår ett lokalt naturvårdsprojekt i Smyge kärr med syfte att säkerställa groddjurens överlevnad, gynna den ovanliga floran, ta fram skötselplan och informera närboende och besökare.

Det centralt placerade grönområdet har en stark naturprägel samtidigt som där finns flera kulturhistoriska spår. I norr finns en samling högre träd, buskar och sly medan den södra delen består av kuperad strandäng med högt gräs.

Kustlinjen på båda sidor om hamnen utgörs av en smal stenstrand.

Utvecklingsfrågor och behov:

-Göra strandängarna och Smyge kärr mer tillgängliga genom information och särskilt anvisade gångstråk.

-Upprätta skötselplan för det centrala grönområdet som är vildvuxet idag.

Strandängen mellan Smygehuk och Smygehamn utgörs till största delen av inhägnad betesmark.

Kusten består av en smal stenstrand.

PROGRAMHANDLING

Kulturmiljö

Bronsåldershögen Bålhög och ett karaktärsfullt bokträd, troligtvis Trelleborgs största träd.

Kupolkalkugn från 1812.

Försvarsvärn ur Per Albin-linjen och Smygehukets fyr i bakgrunden.

Smygehuk har en lång och intressant historia och flera spår av detta finns bevarade. Gravhögen Bålhög från bronsåldern visar att Smygehuk varit bebott under lång tid. Fiskeläget Smyge läge tillhörde den medeltida byn Östra Torp en bit inåt land och ska ha funnits sedan 1600-talet. En omfattande kalkindustri växte fram i området under 1800-talet och hamnen i Smygehuk användes då för att skeppa ut kalk. Dagens hamnbassäng byggdes runt 1920 i det tidigare kalkbrottet. Flera kupolkalkugnar finns kvar som spår i landskapet och en av dem, byggd 1802, finns i Smygehuk.

Köpmansmagasinet från början av 1800-talet var en av fyra handelsgårdar som byggdes i trakten vid den tiden. Det fungerade som spannmålsmagasin men ryktet säger att det även var omlastningsplats för smuggelvaror under Napoleonkrigen.

Fyren i Smygehuk är 17 m hög och byggdes 1883. Den togs ur bruk 1975 men lampan tändes på nytt 2002 trots att den inte längre fyller någon funktion för sjöfarten. I fyrvaktarbostaden är det idag vandrarhem och här finns även ett litet sjöfartsmuseum, Kapten Brinks Kajuta.

Spåren från kalkindustrin, gravhögen, fyrtornet och fyrvaktarbostaden samt Köpmansmagasinet ingår tillsammans i ett område som är av riksintresse för kulturminnesvården.

Utmed kusten väster om hamnen finns tre försvarsvärn ur Skånelinjen, även kallad Per Albin-linjen. De byggdes under andra världskriget som skydd mot en eventuell tysk invasion och är idag viktiga historiska spår.

I den lilla parken norr om hamnen finns statyn Famntagat av konstnären Axel Ebbe.

Utvecklingsfrågor och behov:

- Bevara utpekade kulturmiljöer så som Köpmansmagasinet, kalkugnen, försvarsvärnen m.m.*
- Tydliggöra de kulturhistoriska värdena genom information och gångstråk.*

PROGRAMHANDLING

Bebyggelse och verksamheter

Köpmansmagasinet.

Förutom en grupp med 3-4 bostadshus norr om kustvägen finns bebyggelse endast i anslutning till områdets olika verksamheter, fyren, hamnen och Köpmansmagasinet.

Längs vägen ner till udden finns ett antal byggnader av småskalig och blandad karaktär. De innehåller verksamheter som riktar sig till besökare och håller stängt under vintern. Här finns kiosk, hantverksbutik, båtklubb, fiskrökeri, servering, café m.m. Längst ner mot havet finns några fiskebodar. Även längs hamnens västra kajkant finns fiskebodar och småskalig hamnbebyggelse. I hamnen finns dessutom ett litet båtbyggeri och planer på att bygga ett ishus för fisket.

Fiskrökeriet längs stråket ner mot södra udden.

Själva hamnen består av en inre hamnbassäng, byggd i det gamla kalkbrottet, och en yttre del som ramar in av skyddande pirar. Hamnen är en av Trelleborgs tre gästhamnar med tillgång till trailerramp och maskin. Hamnen har problem med stillastående vatten och dålig lukt.

Det gamla Köpmansmagasinet med tillhörande gårdsbebyggelse fungerar idag som områdets centrum för konst och kultur. Här finns turistbyrå, utställningslokal, café och keramikverkstad. Den tillhörande mangårdsbyggnaden står tom men kan förhoppningsvis ges nytt liv i framtiden. Husen, särskilt den stora vitkalkade magasinsbyggnaden, är vackra och ger karaktär åt platsen.

Utvecklingsfrågor och behov:

- *Komplettering av ny bebyggelse för besöksnäringen ska inordnas i befintligt bebyggelsemönster samt vid entrén.*
- *Åtgärda problemen med dålig lukt i hamnbassängen.*
- *Faciliteter för ordnad övernattnig.*

Fiskebodar längs hamnens västra sida.

PROGRAMHANDLING

Turism och friluftsliv

Den nya utsiktsplattformen på den sydligaste spetsen.

Hamnen.

Kuststräckan vid Smygebuk är viktig både för turism och friluftsliv.

Smygebuk med Sveriges södra udde är ett välbesökt turistmål och med flera 100 000 besökare per år är det Trelleborgs främsta turistattraktion. En stor andel av besökarna är utländska turister. Troligtvis är det den södra udden som är den främsta attraktionen men även den speciella miljön med de kulturhistoriska lämningarna, hamnen, fyren och de omgivande strandängarna bidrar till att göra platsen till ett spännande besöksmål. Under sommaren (juni – augusti) finns turistbyrå i Köpmansmagasinet.

År 2007 invigdes en ny utsiktsplattform på sydspetsen där havet möter land. Kring hamnen finns ett flertal verksamheter som riktar sig till besökarna, bl.a. hantverksbutik, fiskrökeri och servering. I Köpmansmagasinet finns förutom turistbyrå även konstupställning och keramikverkstad och man anordnar musik- och teaterkvällar. Varje sommar anordnas ett antal större evenemang som spelmannsstämman och jazzfestival. Verksamheten och arrangemangen i Köpmansmagasinet drivs av kommunens utvecklingsbolag.

Idag finns vandrarhem i den gamla fyrvaktarbostaden samt pensionat i ett av husen norr om hamnen och kustvägen. Tillsammans erbjuder de ett fyrtiotal bäddar. Många väljer att övernatta på de stora gräsyrtorna vid den östra infarten från kustvägen och turistbyrån tar ut en campingavgift på 50 kr/dygn för husbilar och husvagnar. Uppskattningsvis rör det sig om ca 15-20 ekipage per natt under högsäsong. Yrtorna är dock inte avsedda för camping och det finns behov av att finna en mer varaktig lösning.

Kuststräckan är viktig för det rörliga friluftslivet och utgör ett långt sammanhängande rekreationsstråk. På strandängarna kan man uppleva naturen och det öppna kustlandskapet. Här finns stigar men skyltning och information om detta är otydlig och stigsystemet och tillgängligheten bör ses över. Även Smyge kärn erbjuder på naturupplevelser som kan kopplas till Smygebuk.

Utvecklingsfrågor och behov:

- Utveckla miljön kring den södra udden så att den blir mer inbjudande och attraktiv.
- Besökscentrum med information och service vid områdets entré och huvudparkering.
- Informationen utvecklas till innehåll och utformning och gångstigar förbättras.
- Viktigt att bra toalettutrymmen för besökare tillkommer.
- Övernattningsmöjligheter under ordnade former och med tillhörande service skapas.
- Utveckla bra och säkra gångförbindelser mellan områdena norr och söder om kustvägen.

PROGRAMHANDLING

Trafik och parkering

Entréområdet vid kustvägen.

Till Smygehuk kommer man via kustvägen mellan Trelleborg och Ystad. Vägen trafikeras av regionbuss på linjen Trelleborg – Smygehamn - Skateholm och hållplatser finns vid fyren och hamnen. Längs kustvägen finns dessutom cykelväg som är del i ett regionalt cykelstråk. Infarter till Smygehuk finns idag på två platser utmed kustvägen med ca 150 meters mellanrum. Den västra infarten slingrar sig ner mot hamnen medan den östra leder mot Köpmansmagasinet. Inom programområdet finns en smal asfalterad väg ner till hamnen och parkeringen vid den södra udden, en grusväg som leder till Köpmansmagasinet samt tillfart och parkering vid fyren.

Parkering finns på den stora gräsplanen vid kustvägen, på ytan där hamnkrogen tidigare var placerad samt på grusplanen vid hamnen. Dessutom finns ett antal platser utmed vägen ner mot hamnen. Under högsäsong utnyttjas alla parkeringsytor till fullo och vid större evenemang parkerar man även på gräset öster om den östra infarten.

Entrén till området är idag oorganiserad och otydlig, särskilt då man kommer från väster längs kustvägen.

Parkering utmed stråket ner mot den södra udden.

Utvecklingsfrågor och behov:

- Strukturera upp ytor för parkering och trafik samt tydliggöra vilka områden som är bilfria.
- Skapa en tydlig entré till området.

Havsnivåhöjning och erosion

Kusten nedanför Köpmansmagasinet.

Stigande havsnivåer är en konsekvens av klimatförändringarna och något som måste beaktas vid planering och byggande längs kusten. Nya byggnader och infrastruktur ska därför placeras på en säker höjd över havet för att undvika skador och skyddsåtgärder i framtiden. All befintlig bebyggelse i Smygehuk, bortsett från bodarna i hamnen, ligger högre än 3 meter över befintlig havsnivå.

Strandlinjen inom planområdet är inte utsatt för erosion idag och bedöms inte heller ha förutsättningar för erosion.

PROGRAMHANDLING

PLANERINGENS INRIKTNING

Planidé

Målet med planeringen är att bevara och förstärka platsens befintliga värden samtidigt som förutsättningar ges för besöksnäringen att utvecklas. Området kring Smygehuk är rikt på natur- och kulturmiljöer och det är denna karaktär som eftersträvas även i framtiden. Nya inslag och byggnader ska vara småskaliga och anpassas till den befintliga karaktären. Genom att skydda de befintliga miljöerna samtidigt som tillgängligheten och strukturen inom området ökas kan Smygehuk göras mer attraktivt som besöksmål och för rekreation och friluftsliv.

Bebyggelse och nya verksamheter koncentreras kring entrén och turiststråket ner mot hamnen och den södra udden medan strandängarna och kulturmiljön kring Köpmansmagasinet behåller sitt öppna landskap och naturliga prägel.

Detaljplaneprövningen och efterföljande genomförande ska fokusera på att:

- Visa vilka områden som bevarar sin nuvarande karaktär. Dessa områden får ett tydligt skydd så att befintliga värden inte skadas eller exploateras.
- Möjliggöra för besöksnäringen att utvecklas genom komplettering av bebyggelse och verksamheter samt information och service.
- Strukturera biltrafik, parkering och rörelser inom området.
- Markera och förstärka entrén och den södra udden.
- Förstärka struktur och tydlighet inom området genom att arbeta med siktlinjer och målpunkter.
- Förstärka Smygehuks karaktär genom medveten materialbehandling.
- Ge förslag till ny campingplats/övernattningsmöjligheter.

PROGRAMHANDLING

Bevaras eller utvecklas

Utifrån analysen av Smygehuks värden och brister har programområdet delats in i olika delområden beroende på om målsättningen är att bevara eller utveckla. Indelningen har gjorts i tre kategorier enligt kartan nedan.

Bevaras

Områden med starkt bevarandevärde som ska behålla sin nuvarande karaktär och skyddas från exploatering samtidigt som de sköts på ett sådant sätt att befintliga värden förstärks. Det gäller framför allt strandängarna och kulturmiljöerna kring fyren och Köpmansmagasinet.

Försiktig utveckling

Områden där viss utveckling kan ske men där den nuvarande karaktären behålls. Hit räknas hamnområdet och vägen ner mot den södra udden. Kompletterande bebyggelse för hamnverksamheten och besöksnäringen tillåts.

Utvecklas

Områden där förändring behövs för att Smygehuk ska utvecklas till ett mer attraktivt besöksmål. Här får exploatering ske under förutsättning att det görs med hänsyn till Smygehuks befintliga värden. De områden som avses är entrén och plats för eventuell ny camping norr om kustvägen.

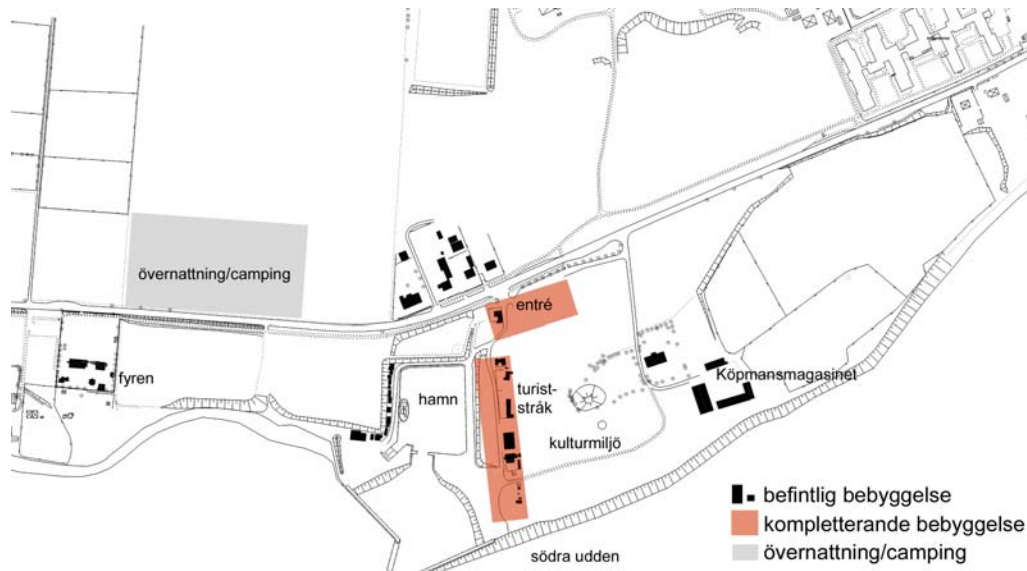

Områden som bevaras och utvecklas helt eller till viss del.

PROGRAMHANDLING

FÖRSLAG TILL FÖRÄNDRING

Fysiska strukturer

Bebyggelse

Befintlig bebyggelsestruktur inom området bevaras och möjlighet ges för kompletterande bebyggelse för besöksnäringen vid entrén och längs stråket ner mot den södra udden. Vid entrén rör det sig främst om ett nytt besökscentrum med information och service. Längs turiststråket ska nya verksamheter vara inriktade mot besöks- eller hamnverksamhet. Ny bebyggelse ska vara småskalig och anpassas till platsens karaktär.

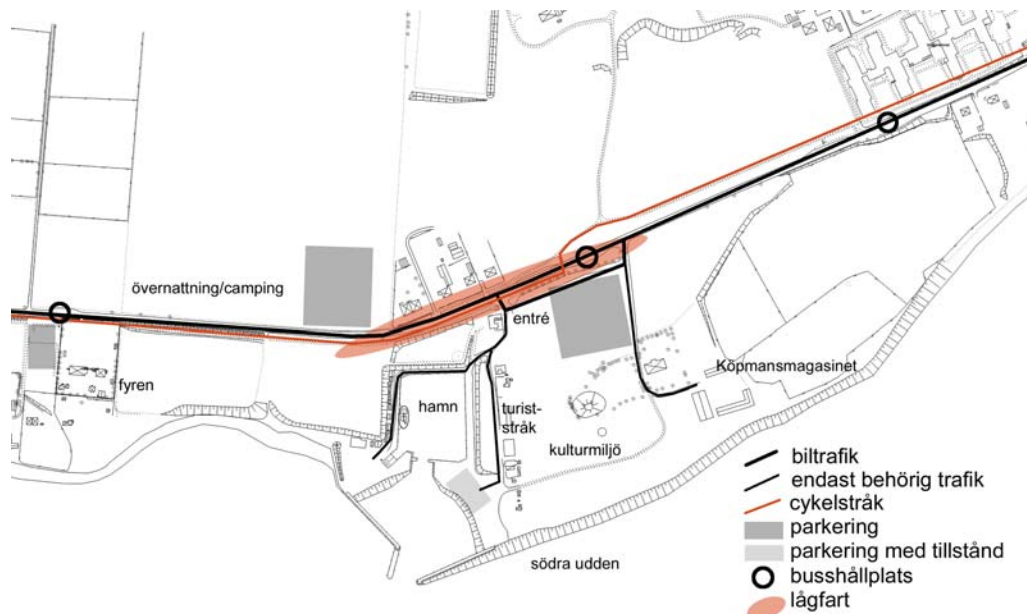
Övernattningsstugor och campingplats provas på jordbruksmarken norr om kustvägen. Permanent bebyggelse placeras längs delområdets västra och södra sida och ska vara av hög kvalitet.

Områdena kring Köpmansmagasinet och fyrplatsen avses behålla nuvarande karaktär och verksamheter.

Kompletterande bebyggelse måste placeras på ett hållbart sätt med hänsyn till framtida havsnivåhöjningar.

PROGRAMHANDLING

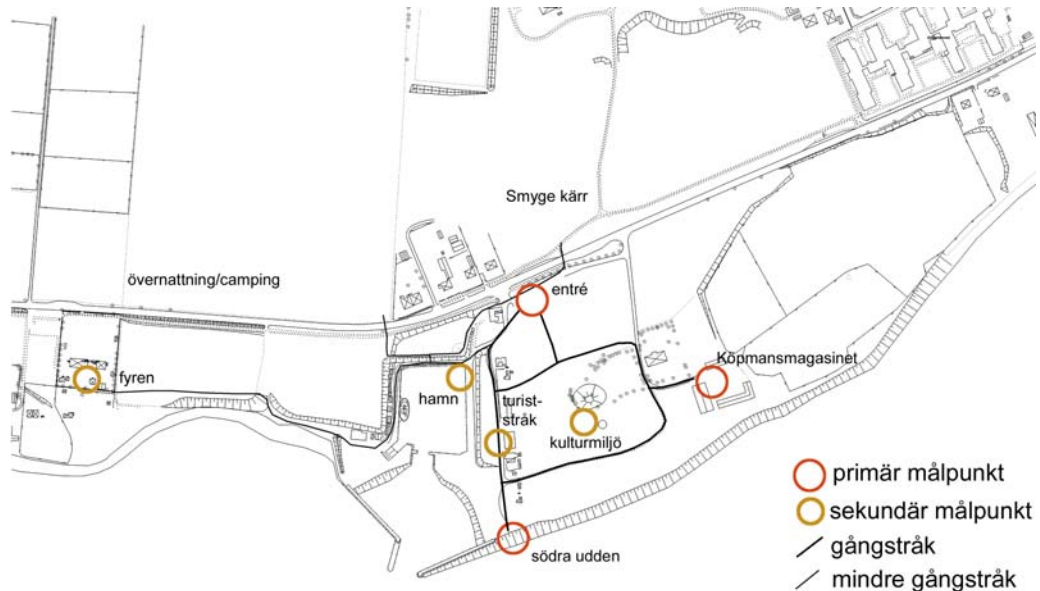
Trafik och parkering

En tydlig entré med parkeringsytor, besökscenter och information ska utvecklas. Biltrafiken inom området begränsas under sommaren så att endast behörig trafik tillåts köra ner till hamnen, den södra udden och Köpmansmagasinet.

Besöksparkering placeras vid entrén i anslutning till kustvägen och här görs även plats för bussparkering och möjligen rastplats. Vid större evenemang och under högsäsong finns parkering norr om kustvägen i anslutning till camping/övernattnig. Nere vid hamnen och den södra udden föreslås en mindre parkering för behörig trafik samt ett antal handikapplatser. Kundparkering i anslutning till butikerna längs turiststråket bör bara förekomma under lågsäsong.

Utmed kustvägen görs hastighetsdämpande åtgärder i vägbanan för att markera platsen, minska vägens barriäreffekt och höja trafiksäkerheten. Befintliga busshållplatser behålls.

PROGRAMHANDLING

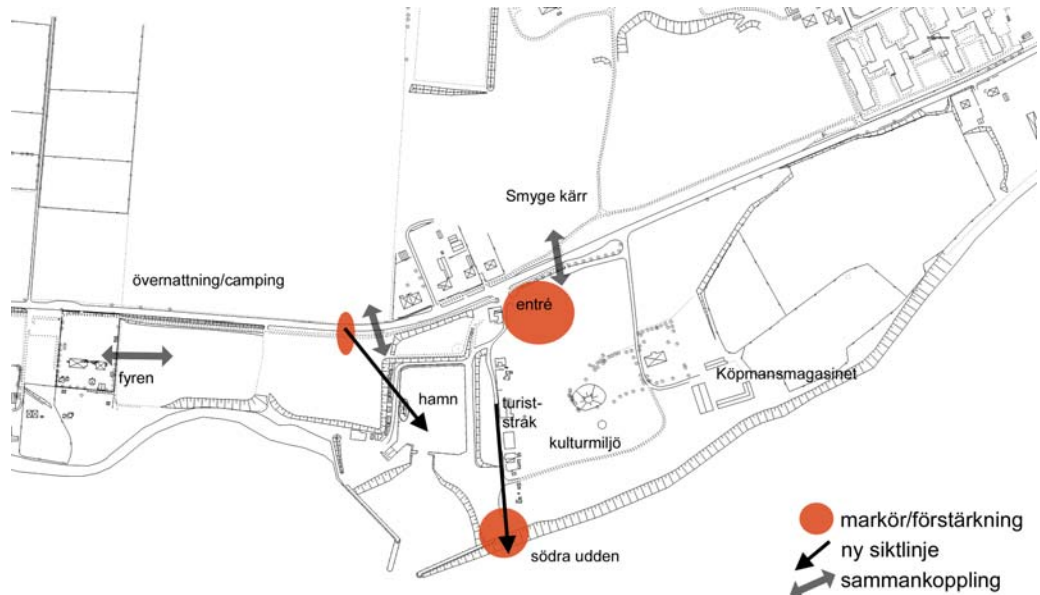

Gångstråk och målpunkter

Området i sin helhet är huvudsakligen avsett för gående. Otydligheter i gångstråksstrukturen ska förbättras och information om gångstigarna inom området ska göras tydligare. Som besökare ska man lätt kunna följa en tydlig slinga mellan Smygehuks olika målpunkter och attraktioner. Detta ökar orienterbarheten och förståelsen för platsen. Det huvudsakliga gångstråket leder från entrén via turiststråket och hamnen ner mot den södra udden och sedan vidare över kulturmiljön mot Köpmansmagasinet. Gångstråket ska vara tillgängligt för alla och framkomligt för både barnvagnar och rörelsehindrade. För den som vill utforska platsen ytterligare leder mindre stigar ut i det öppna landskapet, till fyren och över kustvägen till Smyge karr.

De primära målpunkterna i området är entrén med information och parkering, den södra udden och Köpmansmagasinet men även sekundära målpunkter som turiststråket, hamnen, fyren och kulturmiljön bidrar till att locka besökare till platsen. De olika målpunkterna framhävs för att förstärka Smygehuks attraktivitet och speciella prägel.

PROGRAMHANDLING

Tydlighet och information

För att förbättra strukturen och öka tydligheten inom området behöver antal delområden och samband förstärkas. Förstärkningen kan innebära att platsen markeras eller att det skapas nya siktlinjer mot viktiga målpunkter.

De platser som är otydliga idag och som i första hand behöver markeras är den södra udden, entrén till området och det avsnitt utmed kustvägen där man närmar sig Smygehuk och som ger ett första intryck och skapar intresse för ett besök. Den södra udden kan förstärkas genom att den blir en förlängning av turiststråket och att en siktlinje skapas norrifrån. Det behövs även en markör som på håll signalerar platsen. Även avsnittet utmed kustvägen kan förstärkas genom att det skapas en siktlinje ner mot hamnen och sydspetsen samt genom tydlig skyltning och förändringar i vägbanan. Vid entrén kan ett besökscenter fungera som en markör och startpunkt för besöket.

Det är även viktigt att koppla samman områdets centrala delar med fyren, den eventuella övernattnngen/campingen norr om kustvägen samt Smyge kärr och Smygehamn.

Förutom ovan nämnda åtgärder behöver information och skyltning inom området ses över. Tydliga och lättlästa informationsskyltar ska finnas vid alla intressanta platser och objekt. Det ökar orienterbarheten och förståelsen för platsens historia.

PROGRAMHANDLING

Övriga strukturer

Vattenkvalitet

Problemet med stillastående vatten och dålig lukt i hamnbassängen måste åtgärdas. Tidigare har man bland annat försökt komma till rätta med problemet genom att installera en pumpanordning men det har tyvärr inte hjälpt helt och hållet.

Materialbehandling

Genom en medveten materialbehandling när det gäller markbeläggning, byggnader, murar och andra fasta element kan Smygehuks karaktär stärkas samtidigt som området upplevs som mer enhetligt. Även bänkar, belysning, skyltar och annan möblering bör utformas på ett genomtänkt sätt för att göra området tydligare. Enkelhet i utformningen är att föredra för att undvika ett allt för brokigt utseende.

PROGRAMHANDLING

PROGRAMSKISS

Smygehuk delas in i en övergripande struktur av olika delområden, (se karta på nästa sida). Utveckling koncentreras till entréområdet, turiststråket och området nordväst om kustvägen som föreslås för övernattnig/camping och parkering. För varje delområde anges riktlinjer för bevarande och utveckling.

De olika delområdena är:

1. Fyren
2. Västra strandängen
3. Övernattnig/camping/parkering
4. Vågmiljön
5. Entréområdet
6. Hamnen
7. Turiststråket
8. Naturområdet
9. Köpmansgården
10. Östra strandängen
11. Smyge kärr

Kontakten mellan delområdena på den södra och den norra sidan av kustvägen måste förstärkas och de punkter där insatser främst behövs har markerats med pilar på kartan.

1. Fyren

- skydd: fyren
- skydd: byggnader
- besöksnäring och övernattnig
- parkering

Miljön kring Sveriges sydligaste fyrplats bevaras och ska vara tillgänglig för besöksnäring och övernattnig. Fyren och övriga byggnader, t.ex. den gamla fyrvaktarbostaden, skyddas. Kompletterande bebyggelse tillåts endast i undantagsfall och då endast för befintliga verksamheter. Parkering finns för besökare. Området ska knytas an bättre till resten av Smygehuk genom skyltning och gångstråk.

Västra strandängen, fyren, kustvägen samt åkern som kan ge plats åt camping, övernattnig och reservparkering.

2. Västra strandängen

- skydd: natur
- skydd: Per Albin-värnen
- särskilt anvisade gångstråk

Strandängen är en rik naturmiljö och ett av få bevarade öppna områden mellan kustvägen och havet och är därför extra viktig att bevara och skydda. Även de tre värnen ur Per Albin-linjen har kulturhistoriska värden och är skyddsvärda. Inom området rör man sig längs markerade gångstråk.

PROGRAMHANDLING

PROGRAMHANDLING

3. Övernattning/camping/parkering

- campingmöjlighet
- plats för stugor
- servicebyggnad
- reservyta för besöksparkering
- skydd av siktstråk

Behovet är stort av fler övernattningsmöjligheter i Smygehuk och plats ges därför för camping och stugor på nuvarande åkermark norr om kustvägen. Denna placering ger förutsättning för verksamheten att växa samtidigt som den bidrar till att strandängarna inom Smygehuk kan hållas öppna och fria från nattuppställda husvagnar och husbilar. Inom området ska det finnas tillgång till servicebyggnad, reception m.m. Stugor och annan permanent bebyggelse placeras längs områdets västra och södra sida medan campingen ges plats i mitten.

För att bevara det befintliga siktstråket från kyrkan i Östra Torp ner mot havet hålls den östra delen av området fri från fasta sikthinder som byggnader och plantering av högre vegetation. Här ges istället plats för reservparkering som kan användas under högsäsong och vid större evenemang.

Det är av stor betydelse att campingområdet får en vacker utformning som inte påverkar Smygehuks karaktär och det visuella intrycket längs kustvägen negativt. Området bör därför få en prydlig inramning av t.ex. övernattningsstugor eller liknande.

4. Vägmiljön

- lågfart
- trafiksäkerhet för fotgängare
- busshållplats
- materialomsorg

Kustvägen förbi Smygehuk blir lågfartsområde för att signalera för trafikanterna att man passerar Sveriges sydspets och för att koppla samman den norra och den södra sidan av vägen. Trafiksäkerheten höjs så att besökarna på ett säkert sätt kan korsa vägen för att nå Smyge kärr, Smygehamn, övernattningsstugor, campingplats och reservparkering. Någon form av entré skapas utmed vägen, materialet i vägbanan bidrar till att markera platsen och siktlinjer skapas från vägen ner mot hamnen och den södra udden. Busshållplatsen ska ges samma omsorgsfulla utformning som övrig föreslagen vägmiljö.

PROGRAMHANDLING

5. Entréområdet

- besökscenter
- parkering och rastplats
- tydlig infart
- information
- kompletterande bebyggelse

Entréområdet är en viktig plats eftersom den är det första som möter besökarna vid ankomsten till Smygehuk. Området behöver förstärkas och få en tydlig och välkomnande infart från kustvägen. Ett besökscenter ger platsen innehåll och fungerar som en naturlig startpunkt för besöket. Byggnaden ska innehålla all service och information som besökarna behöver vid ankomsten men det kan även finnas plats för utställningslokal eller annan verksamhet med inriktning mot besöksnäring. Byggnaden ska ha en attraktiv arkitektur men får inte kännas som ett främmande element på platsen. Möjlighet till framtida utbyggnad ska finnas så att verksamheten kan växa.

I anslutning till besökscentrat placeras besöksparkering för personbilar och bussar, rastplats och lekplats. Skyltning och informationstavlor leder besökarna vidare in i området.

Ny bebyggelse tillåts endast i den norra delen av entréområdet i anslutning till infarten från kustvägen. Den södra delen bör hållas öppen och lämpar sig därför bättre för parkering och rastplats.

6. Hamnen

- båtvänligt
- fiskevänligt
- kompletterande bebyggelse för båtar och fiske
- gångbart

Hamnen behåller sin befintliga karaktär och fokuserar på fritidsbåtar och fiske. Möjlighet finns att komplettera med nya bodar och byggnader för hamnverksamheten. Fortsatt arbete behövs för att åtgärda problemet med stillastående vatten och dålig lukt i hamnbassängen. Området ska vara tillgängligt för fotgängare men på fiskenäringens och fritidsbåtarnas villkor.

Hamnen.

PROGRAMHANDLING

7. Turiststråket

- kompletterande bebyggelse
- besöksverksamhet
- besöksvänligt
- fotovänligt
- ej biltrafik högsäsong
- materialomsorg

Utmed turiststråket ges plats för nya byggnader och verksamheter med inriktning mot besöksnäring. Ny bebyggelse anpassas i skala och utseende så att den passar in i den befintliga miljön och mellan husen bevaras siktlinjer ner mot hamnen. Stor omsorg läggs på materialval när det gäller fasader, markbeläggning och detaljer. Markbeläggningen bör ses över för att bl.a. ge ökad rumslighet. Biltrafik tillåts endast utanför högsäsong. Utrymme ges för uteserveringar och allmänna platser med bänkar där man kan slå sig ner och uppleva miljön och vyerna över hamnen och havet.

Den södra udden.

Området kopplas samman bättre med den södra udden så att den nya utsiktsplattformen blir en naturlig förlängning av stråket. För att förstärka den södra udden behövs något som fångar blicken och signalerar att "här är det". Många besökare saknar dessutom en självklar fotopunkt där man kan föreviga sitt besök på Sveriges sydligaste plats. Den stora grusytan som används som parkering idag bör få ny utformning så att det skapas en attraktiv plats för besökare att vistas på. En mindre parkering som kan användas utanför högsäsong samt med ett antal handikapplatser placeras inom området.

Turiststråket sett från söder.

PROGRAMHANDLING

Naturområdet med kalkugnen och bronsåldershögen.

8. Naturområdet

- skydd: natur
- skydd: kultur
- gångstigar
- information

Naturområdet mellan hamnen och Köpmansgården får ett starkt skydd av natur och kulturvården. Dagens karaktär förstärks och området ska vara tillgängligt för besökare genom gångstigar och informationsskyltar. En skötselplan kan upprättas och genom beteshävd, av t ex får, kan det småkuperade landskapet synliggöras.

9. Köpmansgården

- Skydd byggnader
- Skydd vegetation
- Information
- Besöksvänligt

Området fortsätter att fokusera på besöksnäring, konst, kultur och evenemang. De karaktärsgivande byggnaderna och den omgivande vegetationen skyddas. Kompletterande bebyggelse tillåts endast i undantagsfall och då endast för befintlig verksamhets ändamål.

Köpmansmagasinet.

10. Östra strandängen

- skydd: natur
- skydd: landskapsbild
- skötsel/betning
- ej för besökare

Naturen och den öppna strandängen med siktlinjer skyddas. Beteshävden fortsätter för att bevara landskapets karaktär. Området ska endast vara tillgängligt för besökare visuellt.

Parkerade husbilar skymmer idag vyerna över den östra strandängen.

11. Smyge kärr

- naturvårdsprojekt
- särskilt anvisade gångstigar
- redan detaljplanelagt

Smyge kärr med sin rika naturmiljö binds samman med Smygehuk. Besökarna informeras om pågående naturvårdsprojekt och leds runt området längs anvisade gångstigar.

PROGRAMHANDLING

KONSEKVENSER

Riksintressen

Smygehuk ligger inom ett område av riksintresse för kulturminnesvärden (M:K 141). Hela området berörs dessutom av riksintresse för kustzonen. Programmet syftar till att bevara och synliggöra områdets kultur- och naturvärden och dess tillgänglighet för allmänheten vilket är positivt för riksintressena.

Naturresurser

Området som föreslås till camping är idag åkermark av hög klass. Den föreslagna marken utgör dock en ytterst liten del av den totala åkerarealen i närområdet. Lanspråkstagandet av denna mark får vägas mot behovet av ytor för övernattande besökare och värdet av att strandängen som används som spontan camping idag kan hållas fri.

Naturmiljö/kulturmiljö

Strandängen i den västra delen av området är klassad som högt naturvärde p.g.a. sin ursprungliga prägel, betydelse för det rörliga friluftslivet och livsmiljö för huggorm. Området kan påverkas av ett ökat antal besökare men planeringens syfte är att bevara strandängens befintliga karaktär.

Syftet är att bevara den kulturhistoriskt värdefulla miljön i Smygehuk och nya verksamheter och byggnader placeras endast i de delar av området som redan är exploaterade idag samt utformas så att de smälter in i den befintliga miljön.

Området som föreslås till camping ingår i ett fornlämningsområde men inga synliga märken finns ovan jord. En arkeologisk undersökning bör göras för att utreda hur en eventuell campingplats skulle påverka fornlämningarna.

Hälsa och säkerhet

En campingplats norr om kustvägen innebär att besökarna måste korsa kustvägen till fots för att nå målpunkterna i Smygehuk. Den risksituation som det innebär kan avhjälpas genom t.ex. föreslagna hastighetsdämpande åtgärder i vägbanan.

Miljöpåverkan

Planeringen bedöms inte medföra en betydande miljöpåverkan och en miljöbedömning anses initialt ej behöva göras. Särskild behovsbedömning kommer dock att upprättas.

PROGRAMHANDLING

FORTSATT PLANERING

Utredningar

I detaljplaneprocessen ska bl.a. följande utredningar ingå:

- Behovsbedömning av MKB
- Arkeologi/kulturmiljö
- Naturinventering
- Geoteknik vid byggnation

Etapper

Detaljpaneläggningen kan ske i etapper. I ett första skede ska entréområdet och turiststråket prioriteras för att på så sätt öka Smygehuks attraktivitet som besöksmål. Detta är också de delområden som är i störst behov av en upprustning. En eventuell campingplats kan bli aktuell i ett senare skede.

Trelleborg 2008-03-26

Stefan Ferm
Stadsbyggnadschef

Johanna Karlsson
Planarkitekt